

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město
tel. 257 042 094, ID datové schránky: qr9ab9x
e-mail: arbitr@finarbitr.cz
www.finarbitr.cz

Evidenční číslo: FA/13134/2017
Spisová značka (uvádějte vždy v korespondenci): FA/SU/555/2016

N á l e z

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 2. 5. 2016 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh ■ (dále jen „Navrhovatel“), proti společnosti Česká Konsolidační Společnost s.r.o., IČO 28781112, se sídlem Sladkovského 767, 530 02 Pardubice - Zelené Předměstí, zapsané v obchodním rejstříku vedeném u Městského soudu v Praze, spisová značka C 215422 (dále jen „Instituce“), vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), o zaplacení částky ve výši 10.000 Kč s příslušenstvím, takto:

- I. **Instituce, Česká Konsolidační Společnost, s. r. o., IČO 28781112, se sídlem Sladkovského 767, 530 02 Pardubice - Zelené Předměstí, je povinna navrhovateli, ■, zaplatit částku 10.000 Kč (slovy: deset tisíc korun českých) spolu s úrokem z prodlení z částky 10.000 Kč ve výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro poslední den kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o sedm procentních bodů od 23. 1. 2013 do zaplacení, a to do tří dnů od právní moci tohoto nálezu.**
- II. **Instituce, Česká Konsolidační Společnost s.r.o., je povinna podle § 17a zákona o finančním arbitrovi zaplatit sankci ve výši 15.000 Kč (slovy: patnáct tisíc korun českých) na účet Kanceláře finančního arbitra vedený u České národní banky, č. ú. 19-3520001/0710, variabilní symbol platby 18122016, konstantní symbol platby 558, a to do 15 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto nálezu.**

O d ů v o d n ě n í:

1 Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se po Instituci domáhá vrácení peněžních prostředků, které Instituci uhradil jako vratnou zálohu v souvislosti s uzavřením smlouvy o úvěru, který mu Instituce neposkytla, spolu s úroky z prodlení.

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel dne 12. 3. 2012 uzavřel se společností CPE Credits of Private Equity a.s., IČO 28824555, se sídlem Sladkovského 767, 530 02 Pardubice - Zelené Předměstí (dále jen „společnost CPE“), smlouvu o úvěru č. ■■■, na základě které se společnost CPE zavázala Navrhovateli poskytnout finanční prostředky ve výši 600.000 Kč a Navrhovatel se zavázal tyto finanční prostředky společnosti CPE vrátit, a to ve 120 měsíčních splátkách, přičemž roční výpůjční úroková sazba byla sjednána ve výši 9 % a roční procentní sazba nákladů (dále jen „RPSN“) ve výši 9,4 % (dále jen „Smlouva o úvěru“).

Finanční arbitr považuje Navrhovatele za spotřebitele podle § 1 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, protože nezjistil, že by Navrhovatel ve smluvním vztahu s Institucí nevystupoval jako fyzická osoba, která nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, jak definují spotřebitele hmotněprávní předpisy.

Finanční arbitr z veřejně dostupného obchodního rejstříku zjistil, že společnost CPE zanikla na základě fúze sloučením s Institucí ve smyslu § 61 a násl. zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, když s účinností od 6. 11. 2013 vstoupila do právního postavení společnosti CPE právě Instituce.

Společnost CPE byla ke dni 12. 3. 2012 společností zapsanou v obchodním rejstříku s předmětem podnikání mimo jiné poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru a držitelem živnostenského oprávnění k provozování vázané živnosti „*poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru*“. Společnost CPE tak byla při splnění dalších podmínek v souladu se zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů, oprávněna poskytovat a zprostředkovávat spotřebitelské úvěry. Jelikož finanční arbitr při zkoumání podmínek řízení nezjistil žádné skutečnosti, které by zpochybnily, že společnost CPE vystupovala ve vztahu s Navrhovatelem v postavení věřitele při nabízení nebo poskytování spotřebitelského úvěru, považuje finanční arbitr Instituci jako právního nástupce společnosti CPE za instituci ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 písm. c) zákona o finančním arbitrovi.

Ve Smlouvě o úvěru si strany sporu sjednaly spotřebitelský úvěr a uzavřely ji v režimu zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění účinném do 24. 2. 2013 (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“).

Finanční arbitr je příslušný k rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí, neboť se jedná o spor mezi věřitelem a spotřebitelem při poskytování spotřebitelského úvěru podle ustanovení § 1 odst. 1 písm. c) ve spojení s ustanovením § 3 odst. 1 písm. c) a odst. 2 zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle ustanovení § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), dána pravomoc českého soudu.

4 Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že s Institucí uzavřel prostřednictvím jejího „finančního poradce č. ■■■“ (dále jen „Zprostředkovatel“) Smlouvu o úvěru a zaplatil zálohu označenou jako „*vratné fee*“ ve výši 10.000 Kč, jejíž složení mělo být podmínkou poskytnutí úvěru.

Navrhovatel upřesňuje, že Smlouvu o úvěru podepsal na telefonicky dohodnutém setkání se Zprostředkovatelem v kavárně, kterému Navrhovatel předal „*všechny dokumenty, které byly obchodním zástupcem požadovány (zejména pracovní smlouva a potvrzení o výši příjmů)*“.

Navrhovatel namítá, že „*na místě nebyl čas si celou smlouvu náležitě prostudovat. Byla několikostránková a malým písmem a složitým textem*“. Navrhovatel tvrdí, že ho Zprostředkovatel informoval pouze o „*nejdůležitějších bodech (zejména kauce 10.000,-Kč a o*

nutnosti dodržení splátkového kalendáře)“, ale „*vůbec jsem nebyl informován o tom, že mi celý úvěr bude vyplacen až za rok splácení*“. Navrhovatel tvrdí, že přesto „*celý rok řádně a včas splácel předepsané splátky*“, aby splnil podmínky pro vrácení vratného fee, které mu však Instituce nevrátila.

Navrhovatel dále tvrdí, že „*[p]o řádném splacení 12ti splátek a v době před čerpáním samotného úvěru jsem přímo v sídle společnosti CPE písemně požádal o odstoupení od smlouvy*“, když „*[t]oto potvrdil i následný dopis od společnosti CPE, kdy bylo vše potvrzeno.*“

5 Podklady označené a předložené Institucí

Instituce finančnímu arbitrovi k návrhu Navrhovatele na zahájení řízení před finančním arbitrem a na podporu svých tvrzení v průběhu řízení označila a předložila rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti ■ (dále jen „Jednatel Instituce“), vystavené dne 11. 5. 2016 ■.

6 Tvrzení Instituce

Instituce tvrdí, že „*statutární orgán Instituce je vážně a dlouhodobě nemocen*“, a argumentuje, že Jednatel Instituce po dobu nemoci nemůže v řízení před finančním arbitrem činit žádné úkony, neboť „*vyjádření statutárního orgánu Instituce v této zdravotní situaci Instituci a její statutární orgán poškozují a způsobuje jim majetkovou a nemajetkovou újmu*“.

Instituce považuje řízení před finančním arbitrem za „*neplatné a nezákonné*“, protože Navrhovatel podal návrh na zahájení řízení před finančním arbitrem proti společnosti CPE, která již zanikla, a podle názoru Instituce finanční arbitr Navrhovatele „*v zákonné lhůtě nevyzval k nápravě*“ a Navrhovatel v zákonné lhůtě návrh na zahájení řízení neopravil.

Instituce dále namítá, že „*celý postup finančního arbitra proti Instituci je úkorný a nespravedlivý*“, a tím „*finanční arbitr způsobuje Instituci škody*“.

K věci samé Instituce namítá, že nárok Navrhovatele je promlčen.

Instituce dále tvrdí, že se k věci samé nemůže vyjádřit a předložit či označit dokumentaci vztahující se k předmětu sporu, protože kompletní dokumentaci vztahující se k předmětu sporu Instituci odňala Policie ČR postupem podle § 79 trestního řádu v rámci provedené prohlídky jiných prostor a pozemků dne 16. 4. 2013, a že jí zabavené materiály dosud nebyly vráceny.

Instituce nárok Navrhovatele „*v ničem neuznává*“, a navrhuje, aby finanční arbitr řízení „*bez zbytečného odkladu*“ zastavil.

7 Pokus o smír

Finanční arbitr v souladu s ustanovením § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu. Vzhledem k tomu, že Instituce nárok Navrhovatele neuznává a považuje ho za promlčený, smírného řešení se mezi stranami sporu před vydáním tohoto rozhodnutí finančnímu arbitrovi nepodařilo dosáhnout.

8 Právní posouzení

Finanční arbitr podle ustanovení § 12 odst. 1 a 3 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními

předpisy. Finanční arbitr při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr při rozhodování aplikuje rozhodné psané právo, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů, Ústavního soudu nebo Soudního dvora Evropské unie. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, rozhodnutí finančního arbitra jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je nárok na vrácení peněžních prostředků 10 000 Kč, které Navrhovatel uhradil Instituci v souvislosti s uzavřením Smlouvy o úvěru, a na úroky z prodlení z této částky v zákonné výši od 23. 1. 2013 do zaplacení.

8.1 Rozhodná právní úprava

Rozhodnou právní úpravou pro Smlouvu o úvěru jsou tedy zákon o spotřebitelském úvěru, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném ke dni uzavření Smlouvy o úvěru, resp. ve znění účinném do 30. 6. 2012 (dále jen „obchodní zákoník“), a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném ke dni uzavření Smlouvy o úvěru, resp. ve znění účinném do 13. 6. 2012 (dále jen „občanský zákoník“).

Platí, že Smlouva o úvěru je tzv. absolutním obchodem ve smyslu ustanovení § 261 odst. 3 písm. d) obchodního zákoníku, smluvní vztah touto smlouvou založený se tak řídí obchodním zákoníkem. Tím není dotčena subsidiární aplikace občanského zákoníku v otázkách, které obchodní zákoník neupravuje, na základě výslovného zmocnění obsaženého v ustanovení § 1 odst. 2 obchodního zákoníku „*[p]rávní vztahy uvedené v odstavci 1 se řídí ustanoveními tohoto zákona. Nelze-li některé otázky řešit podle těchto ustanovení, řeší se podle předpisů práva občanského*“.

Současně podle § 262 odst. 4 obchodního zákoníku platí, že v případě tzv. absolutních obchodů, tedy závazkových vztahů, které se bez ohledu na povahu jejich účastníků řídí vždy obchodním zákoníkem, nebo v případě fakultativních obchodních závazkových vztahů, u kterých se jejich účastníci dohodli na jejich podřízení režimu obchodnímu zákoníku, se vždy použijí „*ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele..., je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem*“.

Smlouva o úvěru naplňuje i znaky spotřebitelské smlouvy ve smyslu § 52 občanského zákoníku, kdy na jedné straně Smlouvy o úvěru stojí Instituce jako osoba, která při uzavírání a plnění Smlouvy o úvěru jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, a na straně druhé Navrhovatel jako spotřebitel, tedy fyzická osoba, která při uzavírání a plnění Smlouvy o úvěru nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.

Od 1. 12. 2016 nahradil zákon o spotřebitelském úvěru zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ale podle § 164 tohoto zákona platí, že „*[n]ení-li dále stanoveno jinak, řídí se práva a povinnosti ze smlouvy o spotřebitelském úvěru uzavřené přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona dosavadními právními předpisy.*“

8.2 Skutková zjištění

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli Smlouvu o úvěru dne 12. 3. 2012.

Tomuto závěru nebrání, že tento dokument byl stylisticky a vizuálně koncipován spíše jako návrh na uzavření smlouvy o úvěru. Jelikož je předmětný dokument na straně 3 vlastnoručně podepsán Navrhovatelem a Zprostředkovatelem a jelikož bezprostředně před podpisem Zprostředkovatele a uvedením data podpisu je uvedeno prohlášení „[p]o posouzení úvěruschopnosti navrhovatele akceptoval bez připomínek“, došlo podpisem tohoto dokumentu v souladu s ujednáním ODDÍLU 1. bodu II. odst. 2 Smlouvy o úvěru a v souladu s ustanoveními § 43a – § 44 občanského zákoníku k uzavření této smlouvy (srov. též rozhodnutí Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 10. 4. 2009, sp. zn. 2 As 93/2008).

Dále finanční arbitr z ODDÍLU 2. bodu III. odst. 1 Smlouvy o úvěru, podle kterého „[n]edílnou součástí této smlouvy jsou všeobecné obchodní podmínky poskytovatele“, a z podpisu Navrhovatele ze dne 12. 3. 2012 pod textem Všeobecných obchodních podmínek zjistil, že se Všeobecné obchodní podmínky staly součástí Smlouvy o úvěru.

Shodně finanční arbitr z ODDÍLU 2. bodu I. odst. 4 Smlouvy o úvěru, podle kterého „[d]oba trvání úvěru (splatnost), výpůjční úroková sazba, roční procentní sazba nákladů (RPSN), celková částka splatná příjemcem, úrok za jeden den, počet splátek úvěru, úroková sazba v případě opožděných plateb, výše splátek a četnost splátek – to vše je uvedeno v “Úvěrových produktech poskytovatele” (dále jen “ÚPP”) k výše sjednanému finančnímu produktu, které jsou účinné ke dni učinění návrhu na uzavření této smlouvy. ÚPP jsou dle výslovné dohody smluvních stran přílohou a součástí této smlouvy” a ze skutečnosti, že tato tabulka s přehledem úvěrů nabízených Institucí je v oblasti horního okraje spojena s originálem Všeobecných obchodních podmínek, zjistil, že Úvěrové produkty poskytovatele se staly součástí Smlouvy o úvěru.

Z příjmového dokladu označeného číslem ■ (tj. číslem shodným s číslem Smlouvy o úvěru) finanční arbitr dále zjistil, že Zprostředkovatel jednající jménem a na účet Instituce při podpisu Smlouvy o úvěru dne 12. 3. 2012 převzal od Navrhovatele peněžní prostředky ve výši 10.000 Kč označené na tomto dokladu jako „vratné fee“.

Z Odstoupení od smlouvy finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel dne 21. 1. 2013 vyzval Instituci, aby mu vrátila finanční prostředky, které jí v souvislosti se Smlouvou o úvěru uhradil jako vratné fee. Z vyjádření Instituce k Odstoupení od smlouvy ze dne 27. 3. 2013 finanční arbitr zjistil, že Instituce tento dopis Navrhovatele obdržela dne 21. 1. 2013.

Z Úředního záznamu o podaném vysvětlení finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel uplatnil dne 13. 5. 2013 nárok na vydání částky ve výši 10.000 Kč, kterou zaplatil společnosti CPE dne 12. 3. 2012 jako vratné fee v souvislosti se Smlouvou o úvěru, tzv. adhezním nárokem v rámci Trestního řízení podle § 43 odst. 3 trestního řádu.

Z Usnesení o odložení věci finanční arbitr zjistil, že Trestní řízení skončilo dne 31. 3. 2016 odložením věci podezření ze zločinu podle § 159a odst. 3 trestního řádu.

8.3 Rozhodná smluvní úprava

Navrhovatel a Instituce si sjednali, že:

- a) podle ODDÍLU 1. článku II. odst. 3 Smlouvy o úvěru „[v]ratné fee za vyřízení tohoto návrhu na uzavření smlouvy, účtované adresátem navrhovatele, činí částku:“ (ručně vepsáno) „10.000 Kč“. „Navrhovatel podepsáním tohoto návrhu na uzavření smlouvy a jeho předáním adresátovi k akceptaci s tímto fee projevuje souhlas a zavazuje se jej

bezpodmínečně zaplatit nejpozději ke dni učinění tohoto návrhu adresátovi. Adresát se zavazuje navrhovateli toto fee v plné výši vrátit v případě, že navrhovatel na základě uzavřené smlouvy o úvěru s adresátem řádně a včas zaplatí adresátovi 12 pravidelných splátek úvěru, jak jsou uvedeny v úvěrových produktech poskytovatele (dále jen „ÚPP“) a VOP. Navrhovatel tedy prohlašuje, že si je vědom toho, že může žádat o vrácení fee za zpracování tohoto návrhu v případech, které jsou popsány ve VOP“;

- b) podle ODDÍLU 2. článku I. odst. 2 Smlouvy o úvěru „[v]ýše příjemcem požadovaných finančních prostředků je dohodou smluvních stran stanovena na částku:“ (ručně vepsáno) „600.000,- Kč“, „přičemž se jedná o finanční produkt poskytovatele, jak je popsán v ÚPP u příslušné požadované částky, který má název“ (ručně vepsáno) „Ú 600“. „Doba splatnosti je“ (ručně vepsáno) „120“ „měsíců, a to v“ (ručně vepsáno) „7.977,-“ „měsíčních splátkách. Roční výpůjční úroková sazba činí“ (ručně vepsáno) „9 %“;
- c) podle údajů k úvěrovému produktu „Ú 600“ v tabulce Úvěrové produkty poskytovatele je Navrhovatel povinen vrátit Instituci poskytnuté peněžní prostředky spolu s úroky ve 120 měsíčních splátkách, kdy 1. až 3. splátka je ve výši 338 Kč, 4. až 12. splátka je ve výši 1.153 Kč a 13. až 120. splátka je ve výši 7.977 Kč, s roční výpůjční úrokovou sazbou ve výši 9 %, RPSN ve výši 9,4 %, a celková částka splatná Navrhovatelem činí 872.907 Kč;
- d) podle ODDÍLU 2. článku III. odst. 12 Smlouvy o úvěru „[p]říjemce prohlašuje, že splní svou povinnost doložit do 15 dnů od uzavření této smlouvy poskytovateli následující dokumenty: výpis z bankovního účtu na jméno příjemce za poslední dva měsíce, originální potvrzení o výši příjmů příjemce od zaměstnavatele na formuláři kterékoliv banky České republiky v českém jazyce ne starší než 1 měsíc, kopii občanského průkazu a dalšího dokladu příjemce obsahujícího fotografii a rodné číslo, potvrzení o provedení inkasa nároků poskytovatele vyplývajících ze smlouvy o úvěru a tohoto návrhu na uzavření smlouvy o úvěru z bankovního konta příjemce“; dodat tytéž dokumenty se Navrhovatel zavázal rovněž v ujednání ODDÍLU 3. odst. 5 Smlouvy o úvěru, ve kterém „[k]lient prohlašuje, že splní svou povinnost doložit do 15 dnů od (svého) podpisu tohoto návrhu následující dokumenty: výpis z bankovního účtu na jméno klienta za poslední dva měsíce, originální potvrzení o výši příjmů klienta od zaměstnavatele na formuláři kterékoliv banky České republiky v českém jazyce ne starší než 1 měsíc, kopii občanského průkazu a dalšího dokladu klienta obsahující fotografii a rodné číslo, potvrzení o provedení inkasa nároků finanční společnosti vyplývajících ze smlouvy o úvěru a tohoto návrhu na uzavření smlouvy o úvěru z bankovního konta klienta“;
- e) podle ODDÍLU 3. odst. 3 Smlouvy o úvěru „[d]ojde-li k odstoupení od uzavřené smlouvy o úvěru ze strany klienta, stává se vratné fee, jak je uvedeno v ODDÍLU 1. článku II. odstavci 3. nevratným a stává se paušální náhradou pro finanční společnost za přijetí a zpracování návrhu na uzavření smlouvy, lustraci úvěruschopnosti klienta a případnou návštěvu finančního poradce finanční společnosti na místě určeném klientem za účelem vysvětlení úvěru a osobního vyzvednutí tohoto návrhu na uzavření smlouvy“.

8.4 Soulad řízení před finančním arbitrem s právními předpisy

8.4.1 Instituce jako účastník řízení

Pokud jde o námitku Instituce, že Navrhovatel podal návrh na zahájení řízení před finančním arbitrem proti již zaniklé společnosti CPE, a že tento nedostatek návrhu na zahájení řízení nebyl řádně a včas odstraněn, podle § 10 odst. 1 písm. a) zákona o finančním arbitrovi platí, že návrh na zahájení řízení musí obsahovat mj. i „označení účastníků řízení“.

Současně podle § 10 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi platí, že „[m]á-li návrh nedostatky, arbitr navrhovatele uvědomí o tom, o jaké vady se jedná a jak mají být odstraněny, a vyzve jej, aby je ve lhůtě 15 dnů odstranil.“

Protože společnost CPE, proti které návrh směřoval, zanikla dne 6. 11. 2013 v důsledku fúze sloučením s Institucí, finanční arbitr po obdržení návrhu na zahájení řízení vyzval Navrhovatele v souladu s § 10 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi, aby odstranil vady návrhu, mj. aby řádně označil účastníky řízení, konkrétně společnost, proti které má být řízení před finančním arbitrem jako instituci ve smyslu § 3 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi vedeno.

Vzhledem k tomu, že Navrhovatel připsal ze dne 10. 5. 2016, evid. č. FA/10931/2016, vady návrhu odstranil, když uvedl, že „*chci vést řízení proti společnosti Česká Konsolidační Společnost s. r. o., se sídlem Harmonická 1384/13, Stodůlky, 158 00 Praha 5, IČO 287 81 112*“, je řízení před finančním arbitrem vedeno proti Instituci zcela v souladu s ustanoveními zákona o finančním arbitrovi, když Navrhovatel řádně označil instituci, proti které jeho návrh směřuje.

8.4.2 Podjatost finančního arbitra

Pokud jde o námitku Instituce, že postup finančního arbitra vůči Instituci je úkorný a nespravedlivý a že tím Instituci způsobuje škody, ustanovení § 14 odst. 1 správního řádu upravuje podjatost a stanoví, že, „*[k]aždá osoba bezprostředně se podílející na výkonu pravomoci správního orgánu (dále jen "úřední osoba"), o níž lze důvodně předpokládat, že má s ohledem na svůj poměr k věci, k účastníkům řízení nebo jejich zástupcům takový zájem na výsledku řízení, pro nějž lze pochybovat o její nepodjatosti, je vyloučena ze všech úkonů v řízení, při jejichž provádění by mohla výsledek řízení ovlivnit*“.

Podjatost je tak dána dvěma složkami, které musí být naplněny kumulativně, když první složkou podjatosti je poměr úřední osoby k věci, k účastníkům řízení nebo jejich zástupcům a složka druhá vyjadřuje zájem úřední osoby na výsledku řízení, pro nějž lze pochybovat o její nepodjatosti, přičemž obě složky, tj. poměr i zájem, musí osoba, která podjatost namítá, prokázat.

Ústavní soud se ve svém rozhodnutí ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. I. ÚS 371/04, zabýval otázkou nestrannosti a podjatosti, když zjistil, že „*[n]estrannost soudce je především subjektivní psychickou kategorií, vyjadřující vnitřní psychický vztah soudce k projednávané věci v širším smyslu (zahrnuje vztah k předmětu řízení, účastníkům řízení, jejich právním zástupcům atd.), o níž je schopen relativně přesně referovat toliko soudce sám. Pouze takto úzce pojímaná kategorie nestrannosti soudce by však v praxi nalezla stěží uplatnění vzhledem k obtížné objektivní přezkoumatelnosti vnitřního rozpoložení soudce. Kategorii nestrannosti je proto třeba vnímat širěji, také v rovině objektivní. Za objektivní ovšem nelze považovat to, jak se nestrannost soudce pouze subjektivně jeví vnějšímu pozorovateli (účastníkovi řízení), nýbrž to, zda reálně neexistují objektivní okolnosti, které by mohly objektivně vést k legitimním pochybnostem o tom, že soudce určitým nikoliv nezaujatým vztahem k věci disponuje. Vyloučení soudce z projednávání a rozhodování věci má být založeno nikoliv na skutečně prokázané podjatosti, ale již tehdy, jestliže lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti. Subjektivní hledisko účastníků řízení o podjatosti může být podnětem k jejímu zkoumání, rozhodování o této otázce se však musí dít výlučně na základě hlediska objektivního. To znamená, že otázka podjatosti nemůže být postavena nikdy zcela najisto, nelze ovšem vycházet pouze ze subjektivních pochybností osob zúčastněných na řízení, nýbrž i z právního rozboru skutečností, které k těmto pochybnostem vedou*“.

Finanční arbitr není v žádném vztahu k Navrhovateli ani k jiným navrhovatelům v řízeních vedených proti Instituci, rovněž není v žádném vztahu k Instituci, společnosti CPE ani

k žádnému z jejich jednatelů. Finanční arbitr rovněž nemá zájem na výsledku sporu mezi Institucí a Navrhovatelem, neboť je vázán povinnostmi stanovenými v ustanovení § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi: „[a]rbitr je povinen rozhodovat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy“.

Finanční arbitr má v řízení povinnost poskytnout účastníkům řízení pomoc, mimo jiné podle ustanovení § 4 odst. 2 správního řádu má finanční arbitr poučovací povinnost, kterou plní jak vůči Navrhovateli, tak vůči Instituci, a podle ustanovení § 21 odst. 5 zákona o finančním arbitrovi „[a]rbitr poskytuje navrhovatelům na jejich žádost pomoc v souvislosti se zahájením řízení, zejména při sepsání, podání nebo doplnění návrhu, a kdykoli v průběhu řízení“.

Finanční arbitr nevyhodnotil, že by plněním své zákonné poučovací povinnosti postupoval vůči Instituci podjatě.

8.4.3 Přístup Instituce ke smluvní dokumentaci vztahující se k předmětu sporu

Finančnímu arbitrovi je z úřední činnosti známo, že dne 16. 4. 2013 provedla Policie ČR prohlídku jiných prostor a pozemků, při níž odňala Instituci postupem podle § 79 trestního řádu smluvní dokumentaci a jiné listiny jako věci důležité pro Trestní řízení.

Podle vyjádření Policie ČR, ev. č. FA/18164/2016, které finanční arbitr obdržel dne 10. 8. 2016, však Policie ČR již veškerý zajištěný materiál Instituce zpracovala a zaprotokolovala a ve dnech 1. a 8. 7. 2016 jej vrátila Jednateli Instituce.

Finanční arbitr znovu vyzval Instituci k vyjádření se k návrhu a k poskytnutí vysvětlení a předložení dokumentace vztahující se k předmětu sporu dne 11. 8. 2016, ev. č. FA/16147/2016, kdy již Instituci nic nebránilo, aby předložila veškeré jí zamýšlené podklady, stejně tak jako uvedla veškerá potřebná tvrzení. Instituce však přesto žádné podklady vztahující se k předmětu sporu nepředložila.

Finanční arbitr tedy svým postupem umožnil Instituci se v řízení vyjádřit, přednášet na svou obranu potřebná tvrzení i předkládat, příp. označit, veškeré možné podklady.

Finanční arbitr při hodnocení předmětu sporu postupoval podle ustanovení § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi a přiměřeně též podle ustanovení § 50 odst. 1, § 50 odst. 4 a § 52 správního řádu, která vyžadují, aby finanční arbitr při svém rozhodování vycházel ze spolehlivě zjištěného skutkového stavu věci (srov. zásadu materiální pravdy v § 3 správního řádu), volně hodnotil podklady a pečlivě přihlížel ke všemu, co vyšlo v řízení najevo.

Finanční arbitr je zároveň povinen rozhodnout v přiměřené lhůtě a bez průtahů, neboť je vázán povinnostmi uloženými mu v § 12 odst. 1 a § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi. Právo účastníků na projednání věci bez zbytečných průtahů a v přiměřené lhůtě je ostatně součástí práva na spravedlivý proces, jak judikoval například Nejvyšší správní soud České republiky ve svém rozsudku ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 4 Ans 9/2007 – 197: „[j]edním z logických atributů požadavků na rozhodování orgánů veřejné moci v právním státě je také rozhodování v přiměřeném čase, respektive rozhodování bez zbytečných průtahů. Kodifikaci tohoto obecného principu právního ostatně obsahuje nejenom současně platný správní řád (§ 6 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád), ale též správní řády předchozí (§ 3 odst. 3 zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení, či § 4 vládního nařízení č. 91/1960 Sb., o správním řízení); uvedené ostatně plyne ze samotného ústavně zakotveného principu právního státu“.

Obecně pak platí, že za účelem rozhodnutí v zákonné lhůtě je finanční arbitr povinen korigovat účastníky řízení v případě, že hrozí nedůvodné průtahy v řízení, a je oprávněn rozhodnout i přes jejich případnou nesoučinnost v případě, že dostatečně zjistí skutkový stav věci v rozsahu potřebném pro jeho řádné právní posouzení a spravedlivé rozhodnutí.

Finanční arbitr tedy poté, co zjistil, že veškerá smluvní dokumentace zabavená Policií ČR byla Instituci vrácena, vyzval Instituci v souladu s § 11 zákona o finančním arbitrovi znovu k vyjádření se k návrhu a k poskytnutí vysvětlení a předložení dokumentace vztahující se k předmětu sporu, k čemuž jí poskytl lhůtu 15 dnů od doručení výzvy. Jelikož skutkový stav byl ze shromážděných podkladů spolehlivě zjištěn i přesto, že Instituce svého práva vyjádřit se k návrhu (kromě vznesení námítky promlčení a obecného tvrzení, že nárok Navrhovatele neuznává) a předložit podklady nevyužila, finanční arbitr v souladu s § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi přistoupil k rozhodnutí ve věci.

8.4.4 Nemoc Jednatele Instituce

K námitce Instituce, že není schopna v řízení před finančním arbitrem jednat z důvodu nemoci Jednatele Instituce, finanční arbitr odkazuje na § 30 odst. 1 správního řádu, který stanoví, že „[j]ménem právnické osoby činí úkony ten, kdo je k tomu oprávněn v řízení před soudem podle zvláštního zákona“, resp. na § 21 odst. 1 občanského soudního řádu, podle kterého „[z]a právnickou osobu jedná a) člen statutárního orgánu; tvoří-li statutární orgán více osob, jedná za právnickou osobu předseda statutárního orgánu, popřípadě jeho člen, který tím byl pověřen; je-li předsedou nebo pověřeným členem právnická osoba, jedná vždy fyzická osoba, která je k tomu touto právnickou osobou zmocněna nebo jinak oprávněna, nebo b) její zaměstnanec (člen), který tím byl statutárním orgánem pověřen, nebo c) vedoucí jejího odštěpného závodu, jde-li o věci týkající se tohoto závodu, nebo d) její prokurista, může-li podle udělené prokury jednat samostatně“. Podle citovaných ustanovení nemusí za Instituci v řízení před finančním arbitrem jednat pouze její statutární orgán.

Jak vyslovil Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) ve svém rozhodnutí ze dne 2. 7. 2015, sp. zn. 23 Cdo 297/2015, „[b]ylo na jednatele žalobkyně, aby zajistil pro případ své nepřítomnosti či nemoci, aby společnost byla pro takový případ zastoupena pověřenou osobou, například v obchodním rejstříku zapsaným společníkem, zaměstnancem apod. Za právnickou osobu nemusí jednat pouze statutární orgány zapsané v obchodním rejstříku, ale mohou za ni jednat také jí pověřené zástupci, kteří mohou činit právní úkony v rozsahu stanoveném statutárním zástupcem společnosti. Pokud právnická osoba neučiní žádné právní úkony k tomu, aby zabránila zmeškání lhůt, nelze takovou skutečnost považovat za omluvitelnou.“

Je tedy na Instituci, aby pro případ nemoci Jednatele Instituce zajistila jinou osobu schopnou za Instituci jednat a činit procesní úkony v řízení před finančním arbitrem.

Z důvodu nemoci statutárního orgánu Instituce není ani možné řízení před finančním arbitrem přerušit, neboť přerušit řízení lze pouze z důvodů uvedených v § 64 odst. 1 a 2 správního řádu.

Jak již finanční arbitr rozvedl výše, je vázán povinností rozhodnout věc v přiměřené lhůtě a bez průtahů, a za tímto účelem je třeba korigovat účastníky řízení v případě, že hrozí nedůvodné průtahy v řízení, s ohledem na shora uvedené tedy nelze v řízení vyčkávat pomínutí nemoci Jednatele Instituce.

8.5 Čitelnost smluvní dokumentace

Pokud jde o posouzení formálních náležitostí Smlouvy o úvěru, finanční arbitr zjistil, že Instituce tuto smlouvu sepsala za využití typu bezpatkového písma z rodiny Arial, ve velikosti odpovídající zhruba 5,5 typografického bodu. Finanční arbitr provedením jednoduchého měření zjistil, že velká písmena abecedy dosahují velikosti menší než 2 mm a malá písmena abecedy, jimiž je psána většina textu, pak mnohdy až o polovinu méně.

Samotný text Smlouvy o úvěru čtenáři splývá, neboť v textu nejsou užity prakticky žádné zvýrazňující prvky jako je například kurzíva, tučná písmena nebo kapitálky (vyjma označení oddílů Smlouvy o úvěru a článků Všeobecných obchodních podmínek). Všeobecné obchodní podmínky navíc postrádají výraznější vizuálně dělicí prvky, což nápadně ztěžuje orientaci a pochopení textu.

Finanční arbitr při zkoumání Smlouvy o úvěru, která při zvolené velikosti a typu písma představuje bez Úvěrových produktů poskytovatele šest hustě zaplněných stran textu, shledal, že Smlouva o úvěru je prakticky nečitelná pouhým okem, text není možné přečíst najednou a udržet při tom koncentraci tak, aby čtenář pochopil její obsah a veškeré důsledky ze Smlouvy o úvěru pro něj plynoucí.

Finanční arbitr konverzí textu obdobného rozsahu do běžně užívaného formátu, s přihlédnutím k doporučenému formátu pro formální písemnosti (srov. například normu ČSN 01 6910 Úprava písemností zpracovaných textovými editory z roku 2007, která stanoví, že obchodní písemnosti se mají psát písmem o velikosti alespoň 10 typografických bodů), zjistil, že text Smlouvy o úvěru by v takovém formátu (za využití písma Times New Roman, velikost písma 12 typografických bodů, text bez sloupců) vydal na zhruba čtyřnásobný počet stran, tj. na 24 stran.

Navíc v podmínkách, kdy čtenář například nemá možnost Smlouvu o úvěru studovat za přímého denního světla, nelze Smlouvu o úvěru bez využití pomůcek, jako jsou brýle, lupa či zdroj umělého osvětlení, a bez dostatečné časové rezervy přečíst vůbec. Finanční arbitr pro úplnost doplňuje, že jemu čtení písemností obecně nezpůsobuje žádné potíže, na čtení písemností nepotřebuje brýle a pro zkoumání Smlouvy o úvěru si vytvořil ideální podmínky (prostorové i časové), přesto mu čtení Smlouvy o úvěru působilo velké obtíže a přesvědčil se rovněž o tom, že při zhoršení světelných podmínek je Smlouva o úvěru skutečně prakticky nečitelná.

Shora uvedené posouzení není, jak je rozvedeno dále, neodůvodněným či snad účelovým, neboť i obecné soudy se jím zabývají, v neposlední řadě i Nejvyšší soud, který například ve svém rozhodnutí ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 23 Cdo 1201/2009, konstatoval, že „[p]ro standardní adhezní smlouvy je typický dlouhý nepřehledný text psaný miniaturním, jen obtížně čitelným písmem, popřípadě dokonce jen odkaz na takto pojaté obchodní podmínky“.

Nemožnost určitý text přečíst bez vynaložení zvláštního úsilí a bez využití zvláštních pomůcek, by byla sama o sobě dostačujícím důvodem pro konstatování neplatnosti Smlouvy o úvěru pro její nesrozumitelnost, jelikož platí, že „právní úkon je nesrozumitelný, jestliže jednající po jazykové stránce nedosáhl v důsledku vadného slovního či jiného zprostředkování (rozuměj ve zkoumaném případě vizuálního zpracování) jasného vyjádření vůle“ (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 23 Cdo 2942/2009). Ke shodnému závěru došel například Vrchní soud v Praze ve svém rozsudku ze dne 7. 9. 2011, sp. zn. 103 VSPH 84/2011.

Finanční arbitr však po zvětšení textu do čitelné podoby podrobil přezkumu též obsahovou stránku Smlouvy o úvěru.

8.6 Smlouva o úvěru jako adhezní smlouva

Podmínky užívání tzv. adhezních smluv, kdy text smlouvy je předtištěn a vtělen do formuláře, do něhož se doplňují již jen zpravidla identifikační údaje stran a základní charakteristiky předmětu plnění, musí splňovat určitá pravidla, a to zejména v situaci, kdy stranou, která nemohla ovlivnit obsah smlouvy, je spotřebitel.

V praxi je totiž poměrně obvyklé, že tvůrce formuláře nemá zájem na uzavření smlouvy v jiném než předloženém znění, není ochoten vyjednávat a případné změny navrhované druhou stranou akceptovat. V takovém případě může snadno dojít k situaci, kdy druhá strana, kterou může být i spotřebitel, uzavře pro něj značně nevýhodnou smlouvu nebo smlouvu, jež bude obsahovat nepřiměřené smluvní podmínky nebo smluvní podmínky, které jsou v rozporu s dobrými mravy, aniž by tyto mohl veden úmyslem získat zboží nebo čerpat služby, které jsou předmětem takové smlouvy, jakkoliv ovlivnit.

Finanční arbitr má na základě shromážděných důkazů za prokázané, že Zprostředkovatel Navrhovateli na osobní schůzce nabídl a Navrhovatel akceptoval z předložené škály úvěrů produkt označený jako „Ú600“.

Vybrané parametry tohoto úvěrového produktu, konkrétně „výše požadovaných finančních prostředků“ a název finančního produktu, pak byly ručně vepsány do předtištěného textu Smlouvy o úvěru v jejím ODDÍLU 2. odst. 2.

Kromě identifikačních údajů Navrhovatele uvedených v ODDÍLU 1. bodu I. odst. 1. byla Smlouva o úvěru ve zbytku Navrhovatelem nezměnitelná.

Kontraktační proces Instituce tedy nijak nevybočuje z výše popsané praxe, když Zprostředkovatel předložil Navrhovateli formulář označený jako „TOPCREDIT“, který představuje rozsáhlou a složitě koncipovanou předtištěnou Smlouvu o úvěru, jejíž znění musel Navrhovatel v plném rozsahu akceptovat, pokud měl zájem čerpat úvěr od Instituce.

Smlouva o úvěru je proto tzv. adhezní smlouvou a její smluvní ujednání podléhají testu přiměřenosti, resp. posouzení, zda „v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran“ (srov. ustanovení § 56 odst. 1 občanského zákoníku).

Smlouva o úvěru současně podléhá režimu zákona o spotřebitelském úvěru, a proto musí splňovat náležitosti tohoto zákona co do obsahu a podmínek sjednávání a Instituce musí plnit povinnosti uložené věřiteli tímto zákonem.

8.7 Věcný obsah smluvní dokumentace

Text Smlouvy o úvěru se zdá být na první pohled velmi propracovaný a precizní, bližším zkoumáním však vyjde najevo mnohdy zmatečné a zavádějící jazykové vyjádření, když například smluvní strany mohou být ve smlouvě označeny třemi různými způsoby (viz ODDÍL 1. bod I. odst. 1, podle kterého může být Navrhovatel označován jako *navrhovatel*, *příjemce*, *klient* a Instituce jako *adresát*, *poskytovatel*, *finanční společnost*). Instituce zvolenou koncepcí textu a složitými slovními a větnými konstrukcemi způsobila, že obsah Smlouvy o úvěru je velmi obtížně pochopitelný i pro právně vzdělanou osobu, v tomto případě finančního arbitra nebo jím úředně pověřené osoby, byť se tito setkávají se smlouvami o úvěru a obsáhlými obchodními podmínkami denně. Finanční arbitr je přesvědčen o tom, že pro osobu, které se právního vzdělání nedostalo, je pochopení Smlouvy o úvěru tím spíše prakticky vyloučeno.

8.7.1 Vratné fee

Zcela zjevným příkladem je zejména smluvní ujednání o vratném fee, kde Instituce užívá cizího anglického slova, jehož význam nemusí být čtenáři textu v důsledku neznalosti anglického jazyka znám, což vzhledem ke skutečnosti, že anglický jazyk není úředním ani jediným povinně vyučovaným cizím jazykem na území České republiky, rozhodně nebude ojedinělý případ.

Užití cizího slova v obchodní písemnosti, která se sama výslovně hlásí pouze k českému jazyku jako jazyku rozhodnému pro text Smlouvy o úvěru (viz ujednání článku H. odst. 12 Všeobecných obchodních podmínek), může čtenáři znemožnit nebo alespoň výrazně ztížit pochopení jeho skutečného obsahu. Obsah slova „fee“ totiž nelze určit pouze z jeho gramatického významu. Finanční arbitr proto zkoumal slovo „fee“ z hlediska vzájemné návaznosti tohoto slova na ostatní slova ve Smlouvě o úvěru a z hlediska řazení tohoto slova ve struktuře Smlouvy o úvěru. Tímto logickým a systematickým výkladem pojmu vratné fee pak lze dospět k závěru, že vratné fee je poplatkem za poskytnutí úvěru a že tento poplatek bude v případě řádné platební morálky vrácen Navrhovateli. Závěru, že se jedná o poplatek, svědčí i překlad slova „fee“ do českého jazyka, které znamená zpravidla „poplatek, odměnu“.

Finanční arbitr při výkladu pojmu „fee“ přihlédl též k vůli Navrhovatele a Instituce, kterou vykládal v souladu s ustanovením § 266 obchodního zákoníku, a to podle „*úmyslu jednající osoby, jestliže tento úmysl byl straně, které je projev vůle určen, znám nebo jí musel být znám.*“

V řízení bylo zjištěno, že úmyslem Navrhovatele bylo čerpat peněžní prostředky ve sjednané výši a za sjednaných podmínek. Podle chápání pojmu vratné fee, jak byl vyložen výše, uzavřel Navrhovatel Smlouvu o úvěru s vědomím, že za čerpání peněžních prostředků zaplatí vstupní poplatek, který mu však bude vrácen, jakmile prokáže dobrou platební morálku. Shodný závěr lze učinit též ohledně úmyslu Instituce, neboť právě Instituce Smlouvu o úvěru vypracovala a pojem vratné fee v textu záměrně použila.

Vratné fee sice na jednu stranu představuje jakýsi vratný vstupní poplatek za poskytnutí úvěru, zároveň se však za splnění určitých podmínek mění na nevratnou cenu za služby poskytované v souvislosti se sjednáním úvěru a jindy pak zase na smluvní pokutu za neplnění smluvních povinností Navrhovatele.

Právní konstrukce, kdy se poplatek stává propadným nebo kdy se mění na smluvní pokutu, sice není vyloučena a v praxi zřejmě nebude ani neobvyklá, musí však být sjednána srozumitelně a určitě a co do přiměřenosti a souladu s dobrými mravy obstat v kontextu celé Smlouvy o úvěru. Nutno však podotknout, že taková právní konstrukce nepochybně bez dalšího zvyšuje složitost a ovlivňuje srozumitelnost textu v případě, že je v jejím jádru využito cizího slova, jehož význam nelze dovodit z jeho jazykového vyjádření.

Podle ujednání ODDÍLU 3. odst. 3 Smlouvy o úvěru se vratné fee v případě, kdy Navrhovatel od Smlouvy o úvěru odstoupí, stává cenou za služby poskytované v souvislosti se sjednáním úvěru.

Finanční arbitr považuje citované ujednání za srozumitelné. Za určitých okolností se však toto ujednání zároveň příčí zákonu, jelikož zákon o spotřebitelském úvěru ve svém ustanovení § 11 odst. 3 výslovně stanoví, jaké platby je věřitel, v posuzovaném případě tedy Instituce, oprávněn po dlužníku, rozuměj Navrhovateli, požadovat v případě odstoupení dlužníka od smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, v zákonem stanovené 14denní lhůtě. Těmito platbami je pouze jistina, úrok ve výši, na kterou by věřiteli vznikl nárok, pokud by k odstoupení od smlouvy nedošlo, a to za období ode dne, kdy byl spotřebitelský úvěr čerpán, do dne, kdy je jistina splacena, a náhradu nevratných poplatků zaplacených věřitelem orgánům veřejné správy nebo jiným osobám pověřeným výkonem veřejné správy. Jakékoli další poplatky a platby za poskytnutí úvěru v tomto taxativním výčtu nejsou a věřitel tak nemá právo je požadovat.

V takovém případě nelze proto vratné fee považovat za nic jiného než za sankcionování Navrhovatele za odstoupení od Smlouvy o úvěru, tedy za smluvní pokutu.

Sjednání smluvní pokuty je v českém právním řádu vázáno výhradně na porušení smluvní povinnosti (srov. ustanovení § 544 odst. 1 občanského zákoníku). Ujednání o smluvní pokutě, které by mělo sankcionovat jiné jednání smluvní strany než je porušení smluvní povinnosti, jako například odstoupení od smlouvy, je proto neplatné. Ke shodnému závěru dospěl též Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 33 Odo 111/2004.

Citované ujednání je tak za určitých podmínek neplatné, ačkoli za jiných podmínek platné být může. Finančnímu arbitrovi proto nezbývá jinak než konstatovat, že citované ujednání je neurčité, neboť toto ujednání nestanoví jasným a srozumitelným způsobem skutečné podmínky jeho aplikace a konkrétní právem aprobovaná práva a povinnosti Navrhovatele a Instituce.

Za dobu trvání úvěrového vztahu může dojít též k přeměně vratného fee na smluvní pokutu za porušení smluvních povinností, a to na základě ujednání článku E. odst. 4 Všeobecných obchodních podmínek, jak bude rozvedeno dále.

Finanční arbitr při zkoumání vratného fee dále shledal a přepočtem ověřil, že vratné fee nebylo vůbec zohledněno ve výpočtu RPSN, ačkoli RPSN podle ustanovení § 3 písm. d) a e) zákona o spotřebitelském úvěru zobrazuje „*veškeré náklady, včetně úroků, provizí, daní a veškerých dalších poplatků, které spotřebitel musí zaplatit v souvislosti se spotřebitelským úvěrem a které jsou věřiteli známy, vyjádřené jako roční procentní podíl z celkové výše spotřebitelského úvěru*“. Skutečnost, že by vratné fee mohlo být za splnění určitých podmínek Navrhovateli vráceno, nezbavuje Instituci povinnosti jej při výpočtu RPSN jako náklad placený spotřebitelem zohlednit.

Jelikož podstatnou náležitostí Smlouvy o úvěru, co do jejího obsahu, je podle ustanovení § 6 zákona o spotřebitelském úvěru ve spojení s přílohou č. 3 k tomuto zákonu mimo jiné uvedení pravdivé RPSN, je v důsledku jejího chybného výpočtu a uvedení nepravdivé částky Smlouva o úvěru v této její podstatné části, resp. v části představující Úvěrové produkty poskytovatele, neurčitá.

8.7.2 Okamžik uzavření smlouvy a posouzení úvěruschopnosti

Za povšimnutí dále stojí zejména poslední věta ujednání ODDÍLU 3. odst. 3 Smlouvy o úvěru, která obsahuje nepravdivou informaci o okamžiku uzavření Smlouvy o úvěru, který je sjednán v ujednání ODDÍLU 1. článku II. odst. 2 Smlouvy o úvěru jako okamžik podpisu Smlouvy o úvěru obchodním zástupcem Instituce (rozuměj Zprostředkovatele). Z jazykového výkladu textu poslední věty ujednání ODDÍLU 3. odst. 3 Smlouvy o úvěru, podle které se vratné fee stává paušální náhradou pro Instituci za přijetí a zpracování návrhu na uzavření smlouvy a s tím související úkony, totiž nevyplývá, že by obchodní zástupce Instituce Smlouvu o úvěru jménem Instituce uzavíral, nýbrž vyvolává dojem, že žadateli o úvěr pouze vysvětlí parametry úvěru a převezme od něj návrh na uzavření smlouvy, který až následně po schůzce s žadatelem odevzdá Instituci. Tento význam podporuje i ujednání ODDÍLU 3. odst. 1 Smlouvy o úvěru, které stanoví Instituci relativně dlouhou lhůtu tří měsíců pro přijetí návrhu a žadatel o úvěr tak nepředpokládá, že by k jeho přijetí mohlo dojít okamžitě na místě.

Citovaná ujednání jsou tak sama o sobě způsobilá vyvolat omyl Navrhovatele ohledně okamžiku uzavření Smlouvy o úvěru.

Vnitřní nekonzistentnost a rozpornost Smlouvy o úvěru dále dokresluje identická ujednání ODDÍLU 2. článku III. odst. 12 Smlouvy o úvěru, které obsahuje prohlášení Navrhovatele, že „*do 15 dnů od uzavření této smlouvy*“ splní svou povinnost doložit Instituci seznam dokumentů, prokazujících jeho úvěruschopnost, a ujednání ODDÍLU 3. odst. 5 Smlouvy o úvěru, v jehož

rámci Navrhovatel prohlašuje, že se zavazuje tytéž dokumenty předložit „do 15 dnů od (svého) podpisu tohoto návrhu“.

Některé z dokumentů, které byl Navrhovatel povinen předložit ve lhůtě do 15 dnů ode dne uzavření Smlouvy o úvěru, přitom představují podklady, které Instituce nutně potřebuje k tomu, aby splnila řádně a s odbornou péčí svou zákonnou povinnost posoudit úvěruschopnost Navrhovatele ještě před uzavřením Smlouvy o úvěru podle ustanovení § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru. Jedná se především o „výpis z bankovního účtu na jméno příjemce za poslední dva měsíce, originální potvrzení o výši příjmů příjemce od zaměstnavatele na formuláři kterékoliv banky České republiky v českém jazyce ne starší než 1 měsíc, kopii občanského průkazu“ a případně kopii „dalšího dokladu příjemce“.

Odborná péče obecně představuje kvalifikované jednání se zvýšenou měrou obezřetnosti a odpovědnosti osoby jednající s odbornou péčí za kvalitu takového jednání. V případě posuzování úvěruschopnosti Navrhovatele tak pro Instituci nemohly být dostačující pouze informace o finanční situaci Navrhovatele předané Zprostředkovateli na osobní schůzce, obzvláště pokud jde o informace pro posouzení úvěruschopnosti klíčové, kterými jsou informace o zaměstnání a skutečném příjmu Navrhovatele.

Skutečnost, že při jednání s odbornou péčí je nutné si rozhodující informace ověřit ještě z dalších zdrojů a nespoléhat se pouze na sdělení spotřebitele, dovedl též například Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 32 Odo 1726/2006, ve kterém „[d]ovolací soud neshledal pochybení ani v závěru odvolacího soudu o tom, že žalobkyně nepostupovala s náležitou odbornou péčí, pokud se spokojila pouze s domněnkami o vlastnictví k danému automobilu založenými na faktuře vystavené žalovanou, ústních informacích žalované a na faxové fotokopii technického průkazu vozidla“.

Navrhovatel se tak mohl v dobré víře domnívat, že Instituce postupuje v souladu s právem, resp. s odbornou péčí, a že si potřebné dokumenty žádá ještě před svou akceptací Návrhu na uzavření smlouvy. Pokud by tak Instituce skutečně činila, byla by pak výše uvedená smluvní ujednání vnitřně rozporná, neboť počátek lhůty pro splnění této povinnosti Navrhovatel váže až na moment uzavření Smlouvy o úvěru, tedy na moment, kdy již měla být tato povinnost dávno splněna a úvěruschopnost posouzena.

Pakliže v závěru Smlouvy o úvěru je přímo před podpisem Zprostředkovatele uvedeno prohlášení Instituce „[p]o posouzení úvěruschopnosti navrhovatele akceptoval bez připomínek“, je takové prohlášení Instituce v kontextu výše uvedených smluvních ujednání i samotného vyjádření Instituce nepravdivé, jelikož k posouzení úvěruschopnosti nemohlo bez požadovaných dokumentů dojít v okamžiku před uzavřením Smlouvy o úvěru, natož pak s náležitou odbornou péčí.

8.7.3 Všeobecné obchodní podmínky

Ujednání článku B. odst. 3 Všeobecných obchodních podmínek o charakteru vratného fee pouze opakuje to, co již vyplývá ze samotné Smlouvy o úvěru. Ujednání článku E. odst. 4 Všeobecných obchodních podmínek o závazku Instituce vrátit Navrhovateli vratné fee na základě jeho písemné žádosti „[v] případě, že příjemce vyčerpá a splatí poskytovateli 12 splátek úvěru řádně, včas a bezproblémově“, nebudou-li však tyto podmínky splněny, „stává se toto fee další smluvní pokutou za porušení povinností, které jsou předpokladem k jeho vrácení“, sice navíc stanoví podmínky možného vrácení vratného fee, ale tyto stanoví neurčitě, neboť nelze zjistit jejich přesný obsah. Finančnímu arbitrovi není zejména zřejmé, jaké další konkrétní podmínky se skrývají pod slovem „bezproblémově“, a to vedle zákonem předvídaných podmínek splacení dluhu řádně a včas (srov. například ustanovení § 559 odst. 2 občanského zákoníku). Využití

slova, které může mít nespočet možných a předem neurčitelných významů, dává Instituci do ruky nástroj namítat Navrhovateli prodlení, resp. neplnění dluhu, takřka kdykoli a za jakýchkoli okolností. Finanční arbitr proto považuje takové smluvní ujednání, i kdyby bylo určité, za rozporné s dobrými mravy, navíc za situace, kdy jej do Smlouvy o úvěru zakomponovala vědomě sama Instituce.

V případě odstoupení Navrhovatele od Smlouvy o úvěru, tedy v případě, kdy ani nebudou moci být splněny podmínky pro vrácení vratného fee spočívající v řádném zaplacení 12 splátek úvěru, používá ujednání článku E. odst. 4 Všeobecných obchodních podmínek již výslovně pojem „smluvní pokuta“ na rozdíl od ujednání ODDÍLU 3. odst. 3 Smlouvy o úvěru, které vratné fee označuje za „paušální náhradu“. Jak již ale bylo uvedeno výše, sjednání smluvní pokuty pro případ odstoupení Navrhovatele od Smlouvy o úvěru je neplatné.

Z tohoto pohledu jsou příslušná smluvní ujednání o sankčním charakteru vratného fee nejasná, matoucí a neurčitá.

Dalším ujednáním, které odporuje ostatním ujednáním Smlouvy o úvěru, je článek B. odst. 4 Všeobecných obchodních podmínek, který obsahuje prohlášení Navrhovatele, že „*před uzavřením smlouvy poskytl poskytovateli úplné, přesné, pravdivé a kompletní údaje, nezbytné pro posouzení schopnosti příjemce splácet úvěr, a že poskytl poskytovateli před uzavřením smlouvy součinnost při jeho odborném posouzení schopnosti příjemce splácet úvěr*“, přičemž „*[p]oskytl či poskytne-li příjemce poskytovateli nepravdivé údaje, je povinen nahradit mu veškeré náklady, které poskytovateli v souvislosti s tímto vzniknou*“. Takové prohlášení Navrhovatele nemůže být nikdy pravdivé, jelikož Smlouva o úvěru výslovně předpokládá, že Navrhovatel ještě ve lhůtě 15 dnů ode dne uzavření Smlouvy o úvěru některé dokumenty potřebné pro posouzení úvěruschopnosti doplní (podle ujednání ODDÍLU 2. článku III. odst. 12 a ujednání ODDÍLU 3. odst. 5 Smlouvy o úvěru).

Jelikož je neplatnost takového prohlášení sankcionována, jak bude rozvedeno dále v textu, je finanční arbitr toho názoru, že toto smluvní ujednání bylo záměrně formulováno a do Smlouvy o úvěru vloženo tak, aby Instituce mohla vždy inkasovat smluvní pokutu, neboť Instituce o nemožnosti jeho platnosti předem věděla a příslušné sankční ujednání do Smlouvy o úvěru sama vložila.

Navrhovatel je totiž na základě článku C. odst. 13 písm. a) Všeobecných obchodních podmínek povinen zaplatit Instituci smluvní pokutu ve výši 12.000 Kč mimo jiné v případě, že Navrhovatel „*zkreslí, zamlčí nebo opomene sdělit poskytovateli informace o své finanční situaci nebo svých majetkových poměrech, respektive uvede-li takovéto informace nepravdivě*“.

Za situace, kdy si je Instituce dobře vědoma, že uvedené prohlášení Navrhovatele není a ani nemůže být pravdivé v momentě uzavření Smlouvy o úvěru, nelze na takové ujednání nahlížet jinak, než že se takové ujednání příčí dobrým mravům.

Sjednaná smluvní pokuta zároveň postihuje Navrhovatele, pokud ve sjednané lhůtě od uzavření Smlouvy o úvěru nedodá dokumenty, z nichž některé jsou potřebné pro řádné posouzení úvěruschopnosti Navrhovatele, a to v písm. c) ujednání článku C. odst. 13 Všeobecných obchodních podmínek.

Lze si tedy představit situaci, že za takto sjednaných podmínek může Instituce za jedno a totéž tvrzené porušení smluvní povinnosti (například nedodání potřebných dokladů a tudíž nesdělení úplných informací o své finanční situaci) nárokovat zaplacení smluvní pokuty hned dvakrát, tedy v souhrnné výši 24.000 Kč.

Ujednání článku C. odst. 13 písm. c) Všeobecných obchodních podmínek navíc stanoví povinnost zaplatit smluvní pokutu v případě, že Navrhovatel nedodá „*jiné doklady požadované*

smlouvou.“ Jelikož Smlouva o úvěru předložením jiných dokumentů, než které jsou v tomto ustanovení výslovně vyjmenovány, nepředpokládá, je toto smluvní ujednání v této části neurčité.

Článek C. odst. 13 Všeobecných obchodních podmínek zároveň stanoví lhůtu splatnosti smluvní pokuty do 15 dnů od okamžiku porušení povinností Navrhovatelem, a způsob jejího zaplacení formou inkasa z bankovního účtu Navrhovatele, k čemuž je Navrhovatel na základě článku C. odst. 12 Všeobecných obchodních podmínek povinen nejpozději do 15 dnů od uzavření smlouvy zřídit ve prospěch Instituce příkaz k inkasu peněžních prostředků ze svého bankovního účtu „*do výše případné jedné smluvní pokuty sjednané v článku C. odst. 13*“.

Současně však za nezřízení příkazu k inkasu, jeho zrušení nebo nezajištění dostatku peněžních prostředků na příslušném bankovním účtu je Navrhovatel podle ujednání článku C. odst. 13 písm. d) a e) Všeobecných obchodních podmínek opět povinen zaplatit smluvní pokutu, a to i kumulativně.

Instituce si výše uvedenou konstrukcí smluvní pokuty zajišťuje zaplacení smluvní pokuty kdykoli podle svého uvážení a pouze na základě svého tvrzení, že došlo k porušení smluvních podmínek. Navrhovatel tak nemá vůbec možnost rozporovat oprávněnost případného nároku na zaplacení smluvní pokuty a tedy možnost obrany před případnou zlovlí Instituce v době ještě před zaplacením smluvní pokuty. Hrozící újma Navrhovatele je o to větší, že Instituce je na základě Smlouvy o úvěru oprávněna smluvní pokutu požadovat i v několika násobcích částky 12.000 Kč. Lze si tak představit situaci, kdy nárok Instituce na zaplacení smluvní pokuty skutečně nebude oprávněný a Navrhovatel se bude muset svých peněžních prostředků (nutno podotknout, že v nemalé výši) domáhat zpět za vynaložení dalších nákladů.

Takové smluvní podmínky, v jejichž důsledku Navrhovatel nemá prakticky kontrolu nad peněžními prostředky na svém bankovním účtu v limitu stanoveném do výše 12.000 Kč a nemůže nijak zabránit neoprávněnému a mnohdy třeba i opakovanému inkasu peněžních prostředků ze svého bankovního účtu, nejen že nepochybně zakládají značnou nerovnováhu v právech a povinnostech smluvních stran k újmě Navrhovatele, nýbrž přiči se rovněž dobrým mravům.

Pro úplnost je nutno dodat, že smluvní pokuta je sjednána též podle ujednání článku C. odst. 13 písm. b) Všeobecných obchodních podmínek v případě, že „*[p]říjemce se dostane do prodlení se splácením jakéhokoli závazku vůči poskytovateli*“.

Smluvní pokuta pak podle ujednání článku C. odst. 13 Všeobecných obchodních podmínek „*nezahrnuje nároky poskytovatele na náhradu vzniklých škod, a to ani částečně*“. Veškerá případná porušení Smlouvy o úvěru, která jsou postihována smluvní pokutou, pak mají ještě další společný následek, a to možnost odstoupení od Smlouvy o úvěru ze strany Instituce (podle článku H. odst. 3 Všeobecných obchodních podmínek).

V případě, že Instituce odstoupí od Smlouvy o úvěru, je podle Smlouvy o úvěru oprávněna nárokovat smluvní pokutu, a to i v několikanásobku částky 12.000 Kč, a ponechat si vratné fee, taktéž jako smluvní pokutu za porušení smluvních povinností, které vedly Instituci k odstoupení od Smlouvy o úvěru.

Ačkoli vratné fee jako cenové ujednání za služby poskytované v souvislosti se sjednáním úvěru nelze podle ustanovení § 56 odst. 2 občanského zákoníku samo o sobě podrobit testu přiměřenosti, je možné a v posuzovaném případě i žádoucí k existenci tohoto ujednání a výši jeho peněžního plnění přihlídnout při posuzování přiměřenosti ostatních podmínek Smlouvy o úvěru (srov. recitál Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, která byla do českého právního řádu transponována s účinností ode dne 1. 1. 2001 zákonem č. 367/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

Vzhledem ke skutečnosti, že případné porušení povinností Navrhovatele ze Smlouvy o úvěru je sankcionováno již samotnou smluvní pokutou a ze Smlouvy o úvěru nevyplývají jiné povinnosti, které by smluvní pokutou postihovány nebyly, představuje faktická přeměna vratného fee na další smluvní pokutu ve výši 10.000 Kč, kterou by mohla Instituce nárokovat vedle několika násobků částky 12.000 Kč, uloženou za případné porušení týchž povinností sama o sobě nepřiměřenou smluvní podmínku, která způsobuje k újmě Navrhovatele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech smluvních stran.

Jak již bylo opakovaně judikováno, sjednání smluvní pokuty je možné a zákonné, jejím smyslem je však sankční a svým způsobem i motivační mechanismus (rozuměj motivace splnit závazek tak, aby dlužník nebyl povinen platit smluvní pokutu). Výše smluvní pokuty tak nesmí být bezbřehá a nesmí mít šikanózní charakter (srov. například rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2009, sp. zn. 33 Cdo 1682/2007, nebo náleží Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2009, sp. zn. I. ÚS 523/07, který se věnoval posouzení úroků z prodlení jako sankčního mechanismu v případě řádného a včasného neplnění dluhu).

Nepřiměřenost smluvní pokuty, resp. smluvních pokut v souhrnu, na úkor spotřebitele je výrazně patrná zejména v kontextu celé Smlouvy o úvěru a povinností Instituce ze Smlouvy o úvěru.

V případě porušení jakýchkoli povinností Instituce, kterých ve Smlouvě o úvěru mnoho není, totiž Navrhovatel nemá nárok na uhrazení jakékoli smluvní pokuty, stejně tak nemůže pro porušení povinností Instituce odstoupit od Smlouvy o úvěru, když od Smlouvy o úvěru může odstoupit pouze v případě zákonných důvodů.

Nápadná nerovnováha v právech a povinnostech stran se projevuje v ustanovení článku E. Všeobecných obchodních podmínek, který upravuje způsob čerpání peněžních prostředků a tomu odpovídající (jediné relevantní) povinnosti Instituce.

Článek E. odst. 1 Všeobecných obchodních podmínek Instituci opravňuje sjednané finanční prostředky Navrhovateli poskytnout v několika fázích, a sice „*ihned po uzavření smlouvy*“ pouze částku 1.000 Kč, po 3 měsících ode dne čerpání této částky potom poskytnout částku 10.000 Kč a zbývající část úvěru ve výši 589.000 Kč Navrhovateli vyplatit až po dalších 9 měsících od čerpání této částky.

Uvedené smluvní ujednání, které se zrcadlí též v Úvěrových produktech poskytovatele, ve svém důsledku znamená, že Navrhovatel nejprve zaplatí Instituci vratné fee, které mnohonásobně převyšuje částku, na kterou může Navrhovatel bezprostředně po podpisu Smlouvy o úvěru dosáhnout. Navrhovatel může nejprve obdržet pouze částku ve výši 1.000 Kč, přičemž tuto sumu je podle rozpisu jednotlivých splátek uvedených v Úvěrových produktech poskytovatele povinen zcela splatit ve lhůtě 3 měsíců (3 x 338 Kč, které představují výši prvních tří splátek). Teprve po těchto 3 měsících by Navrhovatel mohl obdržet další část úvěru, a to ve výši 10.000 Kč, kterou by splácel dalších 9 měsíců a taktéž by ji zcela splatil (9 x 1.153 Kč, které představují výši čtvrté až dvanácté splátky). Až po jednom roce od podpisu Smlouvy o úvěru by tedy Navrhovatel mohl obdržet větší obnos ve výši 589.000 Kč, který by splácel měsíčními splátkami ve výši 7.977 Kč.

Podle článku E. odst. 2 ve spojení s odst. 5 Všeobecných obchodních podmínek je podmínkou vyplacení každé ze tří částí úvěru sjednaných v článku E. odst. 1 Všeobecných obchodních podmínek navíc doručení zvláštní písemné žádosti o čerpání úvěru Instituci, a to se striktně vymezenými náležitostmi, kdy si strany mj. sjednaly, že žádost, ve které Navrhovatel požádá o vyplacení části úvěru v jiné, než v článku E. odst. 1 sjednané výši, „*se nepovažuje za kvalifikovanou žádost o čerpání úvěru*“ a Instituce na takovou žádost není povinna vůbec reagovat.

Navrhovatel tedy nemůže žádat najednou celou částku úvěru, jak by bylo možno předpokládat z dikce vlastní Smlouvy o úvěru a Úvěrových produktů poskytovatele, naopak, musí sám v průběhu času činit další kroky pro splnění podmínek čerpání jednotlivých částí úvěru, bez nichž Instituce úvěr neposkytne. Finanční arbitr považuje nastavený způsob čerpání úvěru i z tohoto pohledu za nevyvážený, zejména za situace, kdy Navrhovatel nesmí žádat ani o korunu více či méně, než jak je uvedeno ve Všeobecných obchodních podmínkách, když tyto částky se liší od výše úvěru uvedené jak ve Smlouvě o úvěru, tak v Úvěrových produktech poskytovatele.

Ve světle sjednaného způsobu čerpání úvěru, kdy Navrhovatel může v prvním roce trvání úvěru dosáhnout pouze na peněžní prostředky v částce 11.000 Kč a při uzavření Smlouvy o úvěru je zároveň povinen zaplatit vratné fee ve výši 10.000 Kč, které se blíží výši peněžních prostředků, na jejichž poskytnutí by měl Navrhovatel na základě Smlouvy o úvěru v prvním roce trvání úvěrového vztahu nárok, se jeví sjednané smluvní pokuty ve výši dosahující i několika násobků částky 12.000 Kč společně s částkou 10.000 Kč jako šikanózní a v rozporu s dobrými mravy zejména v případě prodloužení Navrhovatele se zaplacením jakéhokoli závazku ze Smlouvy o úvěru, tedy i se zaplacením jakékoli z prvních dvanácti splátek ve výši 338 Kč, resp. 1.153 Kč.

8.8 Závěry právního posouzení smluvní dokumentace

Finanční arbitr po důkladném prozkoumání Smlouvy o úvěru a jednotlivých práv a povinností Navrhovatele a Instituce, uzavírá, že Smlouva o úvěru představuje nejen svým vizuálním provedením a členěním, ale též obsahovou skladbou, volbou jazykového vyjádření, řazením jednotlivých smluvních ujednání a jejich vzájemnou provázaností, místy neurčitý, zejména však nesrozumitelný text, a to jako celek.

Smlouva o úvěru tak nespĺňuje požadavek na srozumitelnost a určitost právních úkonů, když neurčitostí je postížena zejména ta její část, která upravuje podstatné náležitosti smlouvy (rozuměj náležitosti stanovené § 6 zákona o spotřebitelském úvěru, resp. jeho přílohou č. 3, a srovnej se shora zmíněnou chybně vypočtenou RPSN ve Smlouvě o úvěru), ve které se sjednává spotřebitelský úvěr. Smlouva o úvěru je proto absolutně neplatná podle ustanovení § 37 odst. 1 občanského zákoníku.

Finanční arbitr současně podrobil Smlouvu o úvěru testu přiměřenosti ve smyslu ustanovení § 55 a § 56 občanského zákoníku, když zohlednil výši vratného fee, veškerá smluvní ujednání ve svém souhrnu a průběh kontraktačního procesu, který uzavření Smlouvy o úvěru předcházal, včetně jednání Instituce po uzavření Smlouvy o úvěru.

Finanční arbitr shledal, že Smlouva o úvěru způsobuje v rozporu s požadavky dobré víry k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, která se zrcadlí zejména v těch ujednáních, která jsou podle názoru finančního arbitra klíčová v rámci úvěrového vztahu. Finanční arbitr Smlouvu o úvěru jako celek shledává absolutně neplatnou i podle § 55 odst. 2 občanského zákoníku, tj. i v případě, že by Smlouva o úvěru byla srozumitelná a určitá, shledal by jí finanční arbitr absolutně neplatnou pro její nepřiměřenost.

V rámci právního posouzení Smlouvy o úvěru shledal finanční arbitr mnoho jejích ujednání taktéž v rozporu s dobrými mravy. Nezávisle na výše uvedených závěrech, i tato ujednání v souhrnu a v kontextu celého smluvního vztahu, včetně jednání Instituce ve fázi před uzavřením Smlouvy o úvěru a po něm, vedou k závěru o absolutní neplatnosti Smlouvy o úvěru jako pro rozpor s dobrými mravy podle ustanovení § 39 občanského zákoníku.

Finanční arbitr se stejně jako Ústavní soud České republiky v této souvislosti zabýval otázkou, kde a zda vůbec je hranice autonomie vůle smluvních stran a dospěl ke shodnému závěru, který Ústavní soud vyložil ve svém nálezu ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. II. ÚS 3/06). Tedy, že oním

limitem je zejména princip důvěry druhého účastníka smluvního vztahu, obzvláště za situace, kdy jde o spotřebitele, tedy osobu s fakticky slabším smluvním postavením. V případě, že je nutno posuzovat konflikt těchto dvou ústavněprávních principů, přičemž předmětem v posuzovaném řízení před Ústavním soudem, stejně jako v řízení před finančním arbitrem, bylo mimo jiné zkoumání souladu jednotlivých smluvních ujednání s dobrými mravy, musí být na smluvní vztah nahlíženo komplexně, a to na všechny jeho fáze, protože izolované posuzování jednotlivých smluvních ujednání by představovalo přílišný formalismus, který obzvláště ve smluvním vztahu se spotřebitelem není na místě. Je-li tedy celý komplex jednání jednoho účastníka smluvního vztahu jako celek v rozporu s principem důvěry na straně druhého účastníka, nelze takovému komplexu jednání poskytnout právní ochranu.

V řízení bylo zjištěno, že Navrhovatel jednal v dobré víře s tím, že po uzavření Smlouvy o úvěru a zaplacení všech požadovaných plateb peněžní prostředky ve sjednané výši skutečně obdrží. Instituce však svým faktickým jednáním, kdy Navrhovateli předložila nesrozumitelnou a místy neurčitou Smlouvu o úvěru, plnou vnitřních rozporů, nepřiměřených a nemravných smluvních podmínek, vyvolávala v něm dojem, že Smlouva o úvěru teprve bude uzavřena a udržovala ho v přesvědčení, že Navrhovatel bude jednou peněžní prostředky čerpat, například tím, jak Navrhovatele vyzývala k doložení dokumentů, které potřebovala pro řádné posouzení jeho úvěruschopnosti, tuto důvěru Navrhovatele nemohla nikdy naplnit.

8.9 *Výše bezdůvodného obohacení Instituce*

Občanský zákoník v § 451 odst. 2 stanoví, že „[b]ezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.“. Podle § 451 odst. 1 občanského zákoníku „[k]do se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat“.

Podle ustanovení § 457 občanského zákoníku pak platí, že „[j]e-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal“.

Finanční arbitr s ohledem na výše uvedené uzavírá, že plnění, které Instituce podle zjištění finančního arbitra přijala od Navrhovatele v souvislosti s neplatnou Smlouvou o úvěru, tedy částka 10.000 Kč z titulu vratného fee, představuje ve smyslu § 451 odst. 2 občanského zákoníku bezdůvodné obohacení, které je Instituce na základě § 451 odst. 1 občanského zákoníku povinna Navrhovateli vydat.

8.10 *Úroky z prodlení z bezdůvodného obohacení*

Navrhovatel se dále domáhá úroků z prodlení z nárokované částky 10.000 Kč.

Podle § 517 odst. 2 občanského zákoníku „[j]de-li o prodlení s plněním peněžitého dluhu, má věřitel právo požadovat od dlužníka vedle plnění úroky z prodlení, není-li podle tohoto zákona povinen platit poplatek z prodlení; výši úroků z prodlení a poplatku z prodlení stanoví prováděcí předpis“.

Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 29. 3. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2895/99, na jisto postavil, že „[m]á-li být bezdůvodné obohacení vydáno v penězích a nesplní-li dlužník svoji platební povinnost včas, má věřitel právo požadovat též úroky z prodlení“.

Nárok na úrok z prodlení tedy vznikne i v případě prodlení s vydáním bezdůvodného obohacení.

Jelikož pro případ bezdůvodného obohacení není v zákoně stanovena splatnost závazku dlužníka (v tomto případě Instituce) k jeho vydání, a podle § 563 občanského zákoníku „*[n]ení-li doba splnění dohodnuta, stanovena právním předpisem nebo určena v rozhodnutí, je dlužník povinen splnit dluh prvního dne poté, kdy byl o plnění věřitelem požádán*“, je splatnost bezdůvodného obohacení vázána na výzvu Navrhovatele k jeho plnění.

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel vyzval Instituci k vrácení vratného fee dne 21. 1. 2013, a že Instituce tuto výzvu 21. 1. 2013 obdržela.

Instituce tedy byla podle § 563 občanského zákoníku povinna vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení ve výši 10.000 Kč prvního dne poté, co ji o něj Navrhovatel požádal, tj. do 22. 1. 2013 a Instituce se dostala do prodlení s vydáním bezdůvodného obohacení dne 23. 1. 2013.

Výši úroku z prodlení stanoví nařízení vlády České republiky č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku, ve znění účinném do 30. 6. 2013, v § 1, podle kterého „*[v]ýše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro poslední den kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o sedm procentních bodů*“.

Finanční arbitr tedy přiznal Navrhovateli i úrok z prodlení z částky 10.000 Kč ve výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro poslední den kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o sedm procentních bodů od 23. 1. 2013 do zaplacení.

8.11 Promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení a práva na úroky z prodlení

Jelikož Instituce v průběhu řízení namítla promlčení nároku Navrhovatele, finanční arbitr se dále zabýval tím, zda došlo k promlčení práva Navrhovatele požadovat po Instituci vydání bezdůvodného obohacení ve výši 10.000 Kč z titulu vratného fee, jakož i práva požadovat úroky z prodlení z této částky.

Podle § 388 odst. 1 obchodního zákoníku platí, že „*[p]romlčením právo na plnění povinností druhé strany nezaniká, nemůže však být přiznáno nebo uznáno soudem, jestliže povinná osoba namítne promlčení po uplynutí promlčecí doby*“. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006, „*[d]ovolá-li se účastník občanského soudního řízení promlčení, nemůže soud promlčené právo (nárok) přiznat; návrh na zahájení řízení v takovém případě zamítne*“.

Pokud by byl nárok Navrhovatele promlčený, nemohl by ho finanční arbitr pro jeho promlčení Navrhovateli přiznat a jeho návrh by v takovém případě zamítl.

V rozhodnutí ze dne 4. 5. 2016, sp. zn. 28 Cdo 4996/2015, a ze dne 27. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 813/2001, Nejvyšší soud dovodil, že „*[v]ztah z bezdůvodného obohacení získaného přijetím plnění z neplatné smlouvy o úvěru (§ 497 a násl. obch. zák.) je obchodním závazkovým vztahem; právo na vydání tohoto bezdůvodného obohacení se promlčuje ve čtyřleté promlčecí době podle ustanovení § 397 obch. zák.*“ (srov. např. i rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2083/2013).

Podle § 397 obchodního zákoníku platí, že „*[n]estanoví-li zákon pro jednotlivá práva jinak, činí promlčecí doba čtyři roky*“.

Počátek běhu promlčecí doby u bezdůvodného obohacení vzniklého přijetím plnění z neplatné

obchodněprávní smlouvy se podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2083/2013, řídí ustanovením § 394 odst. 2 obchodního zákoníku, které stanoví, že „[u] práva na vrácení plnění uskutečněného podle neplatné smlouvy počíná promlčecí doba běžet ode dne, kdy k plnění došlo“.

Podle § 402 obchodního zákoníku platí, že „[p]romlčecí doba přestává běžet, když věřitel za účelem uspokojení nebo určení svého práva učiní jakýkoli právní úkon, který se považuje podle předpisu upravujícího soudní řízení za jeho zahájení nebo za uplatnění práva v již zahájeném řízení“. Podle § 405 odst. 1 obchodního zákoníku dále platí, že „[j]estliže právo bylo uplatněno před promlčením podle § 402 až 404, avšak v tomto řízení nebylo rozhodnuto ve věci samé, platí, že promlčecí doba nepřestala běžet“, a podle odst. 2 „[j]estliže v době skončení soudního nebo rozhodčího řízení uvedeného v odstavci 1 promlčecí doba již uplynula nebo jestliže do jejího skončení zbývá méně než rok, prodlužuje se promlčecí doba tak, že neskončí dříve než jeden rok ode dne, kdy skončilo soudní nebo rozhodčí řízení“.

Instituce přijala od Navrhovatele částku 10.000 Kč dne 12. 3. 2012, tímto dnem tedy počala běžet promlčecí lhůta nároku na vydání této částky z titulu bezdůvodného obohacení.

Z Úředního záznamu o podaném vysvětlení finanční arbitr zjistil, že dne 13. 5. 2013 Navrhovatel nárok na vrácení částky 10.000 Kč, zaplacené Instituci jako vratné fee při uzavření Smlouvy o úvěru, včas uplatnil jako poškozený v Trestním řízení (dále jen „Adhezní nárok“) podle § 43 odst. 3 trestního řádu, podle něhož „[p]oškozený je oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal. Návrh je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování (§ 206 odst. 2)“.

Navrhovatel se Adhezním nárokem domáhá zaplacení téže částky ve výši 10.000 Kč uhrazené Instituci jako vratné fee v souvislosti s uzavřením Smlouvy o úvěru, tedy totožného nároku, jako v řízení před finančním arbitrem.

K otázce, zda uplatnění adhezního nároku v rámci trestního řízení je uplatněním práva v již zahájeném řízení ve smyslu § 402 obchodního zákoníku, se vyjádřil Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 25. 4. 2006, sp. zn. 32 Odo 365/2005, kde dovodil, že „[u]platnila-li poškozená v daném případě škodu v trestním řízení a nebylo jí podle § 137 TR oznámeno usnesení o tom, že bylo podle povahy projednávané věci rozhodnuto o nepřipuštění účasti poškozených v řízení (§ 44 odst. 2 TR), je zřejmé, že žalobkyně naplnila podmínku ustanovení § 402 obch. zák.“. Obdobně, byť ve vztahu k § 112 občanského zákoníku, judikoval Nejvyšší soud již v rozhodnutí publikovaném pod sp. zn. Rc 31/74: „[j]estliže poškozený uplatnil v trestním řízení včas (§ 43 odst. 2 tr. ř.) nárok na náhradu škody, jež mu byla způsobena trestným činem, a v řízení řádně pokračuje (§ 112 o. z.), běh promlčecí doby se zastaví. Nedošlo-li v trestním řízení k uložení povinnosti nahradit poškozenému uplatněnou náhradu škody, má poškozený možnost uplatnit nárok na náhradu škody v občanském soudním řízení v promlčecí době, jejíž běh pokračoval po skončení trestního řízení“.

Trestní řízení, v rámci kterého Navrhovatel uplatnil Adhezní nárok, skončilo Usnesením o odložení věci podle § 159a odst. 3 trestního řádu před zahájením trestního stíhání, ve věci uplatněného Adhezního nároku tedy nebylo rozhodnuto a promlčecí doba nároku na zaplacení částky 10.000 Kč proto s ohledem na § 405 odst. 1 obchodního zákoníku nepřestala běžet.

Ke dni 31. 3. 2016, kdy Trestní řízení skončilo, nicméně čtyřletá promlčecí doba nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení, která počala běžet dne 12. 3. 2012, již uplynula, podle § 405 odst. 2 obchodního zákoníku se tedy promlčecí doba prodlužuje tak, že neskončí dříve než jeden rok ode dne konce Trestního řízení (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího

soudu ze dne 28.4.2010, sp. zn. 20 Cdo 3234/2008, podle kterého v případě, že dojde k zastavení řízení, v němž byl nárok uplatněn, „*platí, že promlčecí doba nepřestala běžet, popřípadě může být o jeden rok prodloužena, jestliže v době skončení řízení již uplynula nebo do jejího uplynutí zbýval méně než rok*“).

Promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení se tedy podle § 405 odst. 2 obchodního zákoníku prodloužila do 31. 3. 2017.

Podle § 8 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi má podání návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem „*na promlčení a prekluzi tytéž právní účinky, jako kdyby byla v téže věci podána žaloba u soudu*“, přičemž podle § 44 odst. 1 správního řádu je řízení zahájeno dnem, kdy návrh finančnímu arbitrovi došel.

Návrh Navrhovatele na zahájení řízení, obdržel finanční arbitr dne 2. 5. 2016, tedy ještě před uplynutím promlčecí doby prodloužené podle § 405 odst. 2 obchodního zákoníku, promlčecí doba nároku na vydání bezdůvodného obohacení tedy podle § 402 obchodního zákoníku ve spojení s § 8 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi přestala běžet.

Finanční arbitr uzavírá, že nárok Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení ve výši 10.000 Kč není promlčen.

Pokud jde o promlčení práva požadovat úroky z prodlení, úroky z prodlení představují ve smyslu § 121 odst. 3 občanského zákoníku příslušenství pohledávky. Jestliže je tedy nárok na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Smlouvy o úvěru obchodním závazkovým vztahem a promlčuje se ve čtyřleté promlčecí lhůtě podle § 397 obchodního zákoníku, promlčuje se ve stejné lhůtě i příslušenství z bezdůvodného obohacení.

Podle § 393 odst. 1 obchodního zákoníku „*[u] práv vzniklých z porušení povinnosti počíná promlčecí doba běžet dnem, kdy byla povinnost porušena, jestliže není pro promlčení některých těchto práv stanovena zvláštní úprava*“.

Pokud jde o počátek běhu promlčecí doby úroků z prodlení, Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 8. 2. 2007, sp. zn. 21 Cdo 681/2006, vyložil, že „*[p]ovinnost dlužníka platit úroky z prodlení se splněním úvěru nebo jiného dluhu (závazku) nevzniká samostatně (nově) za každý den trvání prodlení, ale jednorázově v den, kterým se dlužník ocitl v prodlení se splněním tohoto závazku; tímto dnem počíná u tohoto práva podle ustanovení § 393 odst. 1 obch. zák. běžet promlčecí doba a jejím uplynutím se právo promlčí „jako celek*“.

Právo na úroky z prodlení z bezdůvodného obohacení ve výši 10.000 Kč se tedy promlčuje ve čtyřleté promlčecí době, která počíná běžet dnem, kdy se Instituce dostala do prodlení s vydáním bezdůvodného obohacení, tj. dnem 23. 1. 2013.

Právo na zaplacení úroků z prodlení z částky 10.000 Kč by se tedy promlčelo dne 23. 1. 2017.

Jelikož Navrhovatel doručil návrh na zahájení řízení před finančním arbitrem, ve kterém uplatnil nárok na zaplacení úroků z prodlení, finančnímu arbitrovi dne 2. 5. 2016, tedy ještě před uplynutím promlčecí doby, promlčecí doba práva na zaplacení úroků z prodlení podle § 402 obchodního zákoníku ve spojení s § 8 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi tímto dnem přestala běžet.

Finanční arbitr uzavírá, že ani právo Navrhovatele na zaplacení úroků z prodlení z částky 10.000 Kč není promlčeno.

9 K výrokům nálezů

Finanční arbitr zjistil, že Smlouva o úvěru nebyla platně a účinně uzavřena. Navrhovatel tak zaplatil Instituci vratné fee ve výši 10.000 Kč na základě neplatného právního úkonu a Instituce se tedy ve smyslu ustanovení § 451 odst. 2 občanského zákoníku na účet Navrhovatele bezdůvodně obohatila. Instituce je proto na základě ustanovení § 451 odst. 1 občanského zákoníku povinna vrátit Navrhovateli finanční prostředky ve výši 10.000 Kč ve lhůtě určené za tímto účelem Instituci ve výroku I. tohoto nálezů. Finanční arbitr dále uložil Instituci povinnost zaplatit Navrhovateli i úrok z prodlení z částky 10.000 Kč ve výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro poslední den kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o sedm procentních bodů od prvního dne prodlení s úhradou bezdůvodného obohacení do zaplacení.

Jelikož finanční arbitr v nálezů vyhověl Navrhovateli, ukládá zároveň Instituci ve výroku II. tohoto nálezů v souladu s ustanovením § 17a zákona o finančním arbitrovi sankci. Toto ustanovení pak zároveň stanoví výši ukládané sankce, která činí 10 % z částky, kterou je Instituce podle nálezů povinna zaplatit Navrhovateli, přičemž pokud je takto vypočtená sankce nižší než 15.000 Kč, je finanční arbitr povinen uložit sankci právě ve výši 15.000 Kč. Finanční arbitr proto v řízení uložil sankci na této spodní hranici. Sankce je příjmem státního rozpočtu a Instituce je povinna ji zaplatit ve lhůtě a způsobem uvedeným ve výroku tohoto nálezů.

Na základě všech uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto nálezů.

P o u č e n í :

Účastník řízení může proti tomuto nálezů podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi podat do 15 dnů od jeho doručení tomuto účastníku řízení písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi, přičemž platí, že včas podané námitky mají odkladný účinek.

V Praze dne 22. 8. 2017

otisk úředního razítka

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr